

УДК 37:37.012

Козак Людмила Василівна

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник НДІ освітології

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

l.kozak@kubg.edu.ua

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТІ

Анотація. У статті розглянуто історико-педагогічні передумови виникнення і розвитку інноваційної діяльності в освіті. Здійснено аналіз інноваційних історико-педагогічних ідей, актуальних у сучасних умовах модернізації вітчизняної освіти.

Ключові слова: історичний досвід; інновація; новаторство; інноваційна діяльність в освіті.

Осмислення сукупного історичного досвіду, напрацьованого попередніми поколіннями у галузі вдосконалення освіти, як зазначає професор Н. П. Дічек, зумовлено необхідністю інтеграції найпродуктивніших новаторських ідей щодо виховання і навчання в умовах сучасного реформування школи та неповторення невважених варіантів розвитку освітніх систем [5, 66].

На думку вченої, визначення генези і наступності новаторських концепцій та практичного досвіду не тільки забезпечує можливість формувати цілісне наукове знання про хід історико-педагогічного процесу, а й створює підґрунтя для аргументації доцільності використання історичних здобутків далекого і близького минулого для трансформацій сучасної освітньої галузі [там само].

Значна увага цьому питанню приділялася ще В. О. Сухомлинським, який відкрив важливу закономірність, цінну не тільки для «кабінетного» вченого, але й для кожного вчителя: «Успіх у будь-якій практичній справі вимагає не лише знання цієї справи у відповідності із сьогоднішніми вимогами, але й своєрідного історичного аспекту мислення. Не лише дослідникові, але й кожному педагогічному працівникові необхідно бачити педагогічні явища в їх багаторічному розвитку, розуміти, що, як і від чого бере свій початок, як наше сьогодні закономірно продовжує багатовіковий соціальний, моральний, творчий процес» [9, 108–109].

Історико-педагогічний аналіз етапів зародження, втілення у практику й поширення інноваційних педагогічних ідей здійснюють Л. В. Артемова,

Л. М. Ващенко, І. В. Гавриш, Н. П. Дічек, В. І. Загвязинський, Л. В. Корж-Усенко, М. В. Левківський, Н. Н. Окса, Л. С. Подимова, С. Д. Поляков, Т.І. Поніманська, О. В. Попова, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинська, Л. І. Ткаченко та ін.

Метою статті є аналіз інноваційних історико-педагогічних ідей, актуальних у сучасних умовах модернізації вітчизняної освітньо-виховної системи.

Історико-педагогічний аналіз інноваційних процесів в освіті дозволяє розширити і збагатити сучасні наукові уявлення про їх роль і місце у розвитку суспільства, основні характеристики і принципи, тенденції і перспективи для розвитку вітчизняної педагогіки, що є надзвичайно актуальним завданням.

Педагогічні інновації базуються на учіннях древнього філософа Конфуція, мислителів Античного світу – Демокрита, Сократа, Платона, Аристотеля, які утвердили та розвинули принципи інноваційної педагогіки – відкритості, діалогу, співробітництва, гармонізації особистісних, суспільних та професійних смислів у вихованні громадян.

Мислителі епохи Відродження висунули і обґрунтували інноваційну ідею про те, що освіта і виховання людини відіграють вирішальну роль в її індивідуальному і соціальному розвитку; дитинство і юність мають специфічні особливості і своє призначення в загальному процесі еволюції людини і суспільства.

Особливе місце у розвитку інноваційної педагогіки належить Яну Амосу Коменському (1592-1670). Він розробив проект пансофічної школи – школи всезагальної мудрості, яка оберігає людину від життєвих негараздів, допомагає досягнути світло істини, досягти вищої мети життя. Стверджуючи, що весь світ є школою, він прагнув створити теорію навчання всіх усьому впродовж усього життя, тобто теорію неперервної освіти цілісної особистості. Його праця «Велика Дидактика» є основою наукової педагогіки. У ній педагогіка як наука здобула свій предмет і постала як окрема галузь знань. Сучасна дидактика послуговується обґрунтованими Коменським цілями, завданнями, змістом, принципами та організаційними формами і методами навчання [15, 81].

Я. А. Коменський ставить перед учителем триєдине завдання: щоб він умів, міг і хотів навчати, тобто 1) щоб сам знав, чому він повинен вчити; 2) щоб міг інших

навчати тому, що сам знає; 3) щоб він тому, що знає і може також хотів навчати інших, щоб мріяв підняти інших до світла [8].

Ці ідеї актуальні і для сучасної системи педагогічної освіти, яка формує професійну компетентність, гуманність і соціальну мобільність вчителя, викладача.

Стрижнем педагогіки Просвітництва є ідея вільної, самостійної особистості, яка може організовувати своє життя і життя суспільства на раціональних засадах.

Одним із перших обґрунтував цю ідею автор емпірико-сенсуалістської концепції виховання англійський філософ Джон Локк (1632-1704).

Найповніше його педагогічна теорія висвітлена у праці «Думки про виховання», де ставиться завдання підготувати людей нової якості, здатних індустріалізувати суспільство. При цьому мета навчання – сформувати «ділову людину», тобто розвинути і спрямувати її розум, готувати до активного сприймання нових знань та ідей. Запропонував програму реальної освіти, яка передбачала необхідну підготовку до дієвих занять у реальному світі [3, 552–553].

Головним здобутком у педагогічній системі Жан-Жака Руссо (1712–1778) є теорія природного виховання, наслідком якої є «вільне виховання», що повинно бути природовідповідним, готувати людину для активної суспільної діяльності.

Основою педагогічної системи Ж.-Ж. Руссо є принципи: гуманізму (конкретизується у вигляді глибокої любові до дитини, безмежної поваги до її природи); природовідповідності (у вихованні треба слідувати природі дитини, враховувати її вікові особливості); свободи (свобода фізична, свобода духу, свобода в діях і вчинках); індивідуального підходу до дітей (дитина має все від природи і треба лише розвинути цінні якості в ній, допомагаючи в цьому природі, тобто треба знати дитину) [3, 554–555].

З ім'ям Михайла Васильовича Ломоносова (1711 – 1765) пов'язана ціла епоха в розвитку вищої школи. М. В. Ломоносов високо оцінював роль педагогічної праці, вважав, що все залежить від викладача, його професійної підготовки; прагнув до того, щоб в університеті працювали вчені-викладачі, здатні не тільки повідомляти студентам відоме, але й досліджувати і відкривати те, що ще невідоме [4, 36]. Тобто,

він бачив успіх педагогічної діяльності в її постійному поєднанні з науковою діяльністю.

Одним із основних методів викладання вчений-педагог вважав диспути і дискусії, які «виховували активність, волюві якості, розвивали пам'ять». Наукові диспути і дискусії, на думку дослідників, можна розглядати як елементи інноваційного навчання у вищій школі [4, 36].

М. В. Ломоносов бачив однією з вирішальних умов педагогічної діяльності постійне глибоке вивчення особистості вихованця, індивідуалізацію навчання. Таку індивідуалізацію, що вимагає від викладача великої педагогічної майстерності, М. В. Ломоносов розуміє широко. По-перше, як розроблення для студентів індивідуальних планів навчання з урахуванням їхніх природних схильностей і можливостей. По-друге, як систему навчання: на молодших курсах переважають форми групової та колективної роботи, а на старших – студенти персонально прикріплюються до професора для поглибленого вивчення однієї з наук.

М. В. Ломоносов виявив себе оригінальним автором навчальних книг і посібників – цю сферу діяльності він вважав обов'язковою для професора.

Активна педагогічна та наукова діяльність російського вченого справила помітний вплив на подальший розвиток вищої освіти, формування педагогічної спрямованості професорсько-викладацького складу [7, 33].

Під впливом епохи Просвітництва формувалися науково-педагогічні погляди видатного українського мислителя, просвітителя-гуманіста, педагога, поета Григорія Савовича Сковороди (1722-1794). Саме у XVIII ст. на основі значних наукових здобутків стало можливим реально, а не утопічно, поставити питання про вдосконалення людини як основи досягнення суспільного прогресу.

Григорій Сковорода наголошував, що в кожній людині закладені великі творчі сили, здібності. Завдання педагога полягає передусім у тому, щоб ці здібності розпізнати і відповідно розвинути [1, 128–129].

Ключовою позицією Г. С. Сковороди, підґрунтям його вчення є ідея самопізнання, яке веде до самовдосконалення особистості [20]. Він доводить, що самопізнання саме по собі не може дати можливості повного саморозкриття

особистості. Розкриття внутрішньої сутності людини слід скоординувати із її місцією в суспільстві, з'ясувати її «сродность» до певного виду діяльності. У Г. С. Сковороди саме праця, напруження інтелектуальних і моральних сил стає тим шляхом, яким має йти людина не лише в пізнанні світу, самопізнанні, але й в постійній роботі з духовного самовиховання, зростання, тобто саморозвитку [20].

Педагогічні пріоритети Г. С. Сковороди, а отже і педагогічна мета – навчити людину самопізнанню, рефлексії, адекватному сприйняттю світу і себе в ньому, а також постійному набуттю нових знань і самовдосконаленню, тобто розвитку.

Демократичні ідеї організації нової школи знайшли теоретичне обґрунтування у педагогічних творах і втіленні у практичній діяльності європейських педагогів-класиків кінця XVIII-XIX ст.

Адольф Дістерверг (1790–1866) – німецький педагог-демократ. А. Дістервег захищав ідею загальнолюдського виховання. Завдання школи, на його думку, полягає у вихованні гуманних і свідомих громадян. Головними принципами виховання А. Дістервег уважав природовідповідність, культуровідповідність, самодіяльність. Він наголошував, що, лише знаючи психологію і фізіологію, педагог може забезпечити гармонійний розвиток дітей.

Головне завдання навчання, за А. Дістервегом, збуджувати пізнавальні нахили вихованця, щоб вони розвивались у засвоєнні і пошуках істини. Виховувати – означає збуджувати розумову активність учнів – таке головне положення його дидактики розвиваючого навчання, що лежить в основі цілої системи дидактичних правил. Учений вимагав розвивального, виховного і освітнього навчання [10, 45–46].

У методах навчання педагог надавав перевагу тим, які збуджують думку учнів, їх розумову самодіяльність, евристичний спосіб викладання, не повідомлення учням нових знань, а спочатку підведення учнів до певних висновків у процесі живої бесіди. У середній і вищій школі перед слухачами узагальнено відтворюється процес дослідження, показується, як, яким шляхом наука прийшла до певних положень. Таким чином, наука подається не прямо у своїх сучасних результатах, а

як «живий процес мислення». Успішне навчання, підкреслював А. Дістервег, має виховуючий характер [там само].

Ідеї А. Дістервега були інноваційними для свого часу та й сьогодні не втратили своєї актуальності. Своїми працями в галузі дидактики і невтомною діяльністю з підготовки народних учителів він заслужив ім'я «Вчителя німецьких учителів».

Питання формування внутрішнього світу дитини є головними в творчості Костянтина Дмитровича Ушинського (1823 – 1870), його педагогічні принципи засновані на досконалому вивченні психологічних, психічних та фізичних законів розвитку дитини. Базовими в його педагогіці є вимоги відповідності природним можливостям дитини та тим культурним і духовним умовам, в яких зростає дитина.

Великий внесок зробив К. Д. Ушинський і в дидактику, він поставив і по-науковому розглянув питання про зміст освіти в школі, принципи організації і методи навчання. Кожна наука, стверджував педагог, збагачує учнів реальними знаннями і водночас забезпечує розвиток пам'яті й мислення.

Головна мета навчання, на думку педагога, не стільки кількісне засвоєння фактів, розширення знань та досвіду, скільки їх систематизація, виявлення в них основного – того, що їх об'єднує і дозволяє застосовувати у подальшій діяльності. «Не саме знання, а ідея, що розвивається в розумі дитини засвоєнням того чи іншого знання, – ось що повинно утворювати зерно, серцевину, кінцеву мету занять. Навколо цього ядра повинні органічно народжуватися логічна та розумова оболонки» – стверджував педагог [21, 22].

Значення ідей К. Д. Ушинського для розвитку педагогічної думки колосальне. Він став основоположником, творцем глибокої, стрункої педагогічної системи. Послідовниками вченого в Україні стали Т. Г. Лубенець, Б. Д. Грінченко, Х. Д. Алчевська, О. В. Духнович, С. Ф. Русова, Г. Г. Ващенко та інші.

Микола Іванович Пирогов (1810 – 1881) виявив себе як гуманний реформатор, противник казенної педагогіки, він захищав загальнолюдський характер освіти, виступав за забезпечення наступності навчання у школах різних ступенів [1, 163].

Велику увагу М. І. Пирогов приділяв змісту навчання, його формам і методам. Він був прихильником розвивального навчання. Наголошував на нерозривності

навчання і виховання. Школа, вважав він, зобов'язана готувати «істинну людину», з широкими науковими знаннями, високими моральними переконаннями, твердою волею, здатністю встояти проти «зваб сучасного суспільства», кар'єризму, особистої вигоди. Микола Пирогов виступав за поширення освіти серед жінок та виховання їх як майбутніх матерів [там само].

У численних педагогічних статтях М. І. Пирогов виклав своє розуміння цілей і змісту діяльності вищої школи, визначив коло вимог, що висуваються до роботи педагога вищого навчального закладу. Його інтерес до вищої школи пов'язаний з визнанням громадського призначення професорів і викладачів, їх внеском у науковий і суспільний прогрес. Дивлячись на те, яка атмосфера в університеті, яке його духовне обличчя, можна судити про дух суспільства і дух часу. М. І. Пирогов стверджував, що університет служить дзеркалом суспільства.

М. І. Пирогов принципово ставить питання про єдність наукової та педагогічної діяльності викладача вищої школи. Розвиваючи цю думку, він пише: «Відокремити навчальне від наукового в університеті не можна. Але наукове і без навчального таки світить і гріє. А навчальне без наукового, як би не була для національності приваблива його зовнішність, тільки блищить» [14, 329].

Реформи М. І. Пирогова в галузі освіти реакціонери називали «конституційними порядками» та не сприйняли нововведень.

Значний вплив на педагогічну науку і практику справили ідеї письменника-гуманіста Льва Миколайовича Толстого (1828 – 1910). Основою виховання він вважав створення найсприятливіших умов для розвитку всіх здібностей і можливостей дитини – фізичних, розумових, духовних, а освіту розглядав як найсуттєвішу потребу народу. Л. М. Толстой обґрунтував ідею вільного виховання, вважаючи свободу «єдиним критерієм педагогіки», а вимогу гуманного ставлення до дитини – провідною умовою успішного виховання [15, 92].

Л. М. Толстой вважав, що універсального методу навчання не існує. При підборі методу вчитель повинен керуватися інтересами дітей. Школа повинна бути педагогічною лабораторією, де вчитель має проявляти творчість і сам шукати

кращих методів. Серед методів навчання великого значення надавав живому слову вчителя, розробляючи методику шкільної бесіди, розповіді [8].

Вища школа також була об'єктом уважного вивчення та аналізу Л. М. Толстого. Педагог серйозно критикував організацію навчально-виховного процесу у вищій школі, насамперед лекційну форму навчання. Як і М. І. Пирогов, він вважає лекцію неефективною і віддає перевагу самостійній роботі, хорошій книзі. Л. М. Толстой ставить перед професорами завдання написати власні добротні книги, посібники, якими могли б користуватися студенти. Поки ж, відзначає Л. М. Толстой, подібні випадки досить рідкісні, і тільки один зі ста професорів здатний підготувати такі роботи [7, 38].

На вітчизняній педагогічній ниві яскравий слід залишив Борис Дмитрович Грінченко (1864 – 1910). Його настанови й рекомендації дедалі частіше беруть на озброєння викладачі вищих навчальних закладів та вчителі середніх шкіл, вихователі дошкільних закладів.

Концепція національної школи, яка була розроблена Б. Д. Грінченком, базувалася на системі національного виховання, в її основі лежить реалізація ідей демократизму, народності, гуманізму, надання змісту навчання й виховання національного характеру.

З погляду національного виховання Борисом Грінченком розглядаються культурологічні, гуманітарні, креативні підходи до формування особистості. Навчально-виховний процес є частиною духовного життя суспільства, який передбачає трансляцію і подальший розвиток особливої національної та загальнолюдської культури, широкого наукового знання про світ і про людину [13, 217].

Борис Грінченко зробив вагомий внесок у справу систематизації української народної просвіти, визначив наукові підходи щодо організації шкільного навчання, закладав основи української педагогіки.

У другій половині XIX ст. зароджується експериментальна педагогіка, наука про вивчення психологічних особливостей дитини, новітніх форм і змісту її навчання та виховання методами наукового пошуку. Основні ідеї зарубіжних учених

того часу (А. Біне, О. Декролі, А. Лай, Е. Клапаред, В. Кілпатрік, Е. Мейман, Е. Торидайк та ін.) полягали у необхідності скасування освітніх традицій і проголошенні пріоритету творчого розвитку дитини [6, 338].

Під впливом реформаторських течій кін. XIX ст. у зарубіжній педагогіці створюються навчальні заклади пошукового типу діяльності, так звані «експериментальні» школи (Німеччина, Велика Британія, Чехія, США та ін.), у яких апробуються нові педагогічні ідеї та концепції («Лабораторна школа» Дж. Дьюї, «Органічна школа» М. Джонсона, «Школа гри» К. Пратта, дитяча школа М. Наумберга).

Значних результатів у інноваційних пошуках досягли «нові школи» Західної Європи, зокрема, О. О'Нейла (Кірслі, Велика Британія), «Вільна шкільна громада» Г. Вінекена (Німеччина), дитячі будинки Я. Корчака (Польща) тощо, у яких уперше знайшла відображення ідея цінності індивідуальних особливостей дитини.

Період розвитку інноваційно-педагогічної сфери першої пол. XX ст. О. Я. Савченко назвала етапом піднесення педагогічних систем гуманістичної спрямованості (М. Монтесорі, Р. Штайнер, С. Френе та ін.). Новаторськими ідеями цієї сфери стали: природовідповідність виховання дитини на засадах розвитку її внутрішньої свободи й гідності; пошуки і запровадження дидактичних нововведень на основі навчальних інтересів дитини; визнання інтелектуального розвитку дитини та розробка нових способів діагностування її потенційних здібностей; обґрунтування ідеї демократичного виховання на засадах загальнолюдських моральних цінностей, розвитку громадянських якостей; розширення сфери інноваційного пошуку із приватної освіти на державні масові школи; розвиток комплексів інноваційного типу: – «науковий центр – експериментальна школа», «університет – експериментальна школа» та ін. [6, 339].

Становлення інноваційно-педагогічної сфери в освіті України відбувалося на тлі «піднесення національно-культурного руху, утвердження національної системи освіти й виховання, внесення національного компонента в структуру педагогічної науки», яке охоплювало період 1905-1920 рр. Для української школи це був час

формування національної освітньої парадигми, джерелом якої стали традиції української етнопедагогіки та реформаторські ідеї зарубіжної школи [6, 339].

Серед когорти українських педагогів першої третини XX ст. однією з найвизначніших постатей є Софія Федорівна Русова (1856 – 1940), видатний представник української культури, державний і громадський діяч, письменниця, учений-педагог із власним розумінням шляхів реформування школи, автор концепції національного дитячого садка і школи, шкільних підручників та науково-педагогічних творів, педагог-практик, співробітник і дописувач численних журналів («Світло», «Украинская жизнь», «Наша доля», «Вільна українська школа», «Шлях виховання й навчання» та ін.) [16].

Характерною ознакою гуманістичної педагогіки С. Ф. Русової є толерантність і повага до світогляду кожного народу і кожної конкретної особистості. Метою виховання дітей дошкільного віку мають бути не знання, а збудження в дитині її духовних сил, розвиток пізнавальних здібностей, виховання почуттів.

С. Ф. Русова справедливо вважала, що перш ніж виховувати та навчати дитину, педагог повинен знати її індивідуальні особливості. Вивчити, зрозуміти індивідуальність кожної дитини вихователю допоможуть методи експериментальної педагогіки [2].

Софія Русова застерігала, що використовувати методи експериментальної педагогіки з метою вивчення індивідуальних особливостей дітей можуть тільки спеціально підготовлені педагоги-професіонали. Тому до програм підготовки вчителя у педагогічних навчальних закладах потрібно додавати вивчення різних методів експериментальної педагогіки, навчити майбутнього вчителя вміло їх використовувати у своїй роботі. Це дасть можливість майбутньому вчителю творчо підійти до організації процесу навчання та виховання. Уміння вчителя науково організувати дослідницьку роботу сприятиме перетворенню його із пасивного виконавця розроблених раніше програм, методик на творця, майстра своєї справи, педагога, який здатний підібрати такий методичний арсенал, що найкраще сприятиме розвитку саме цих учнів [17, 25].

Антон Семенович Макаренко (1888 – 1939) увійшов у класику сучасної педагогіки як новатор інтенсивної педагогіки, один із засновників теорії та методики колективного виховання. Найліпший шлях до виховання вбачав у створенні таких умов, коли вихованці є водночас і вихователями, тому виховував через життя, роботу, прагнення колективу.

Методологічною основою теоретико-педагогічної спадщини А. С. Макаренка є широкі наукові знання, які забезпечили йому відповідь на питання, як і яким способом діяти, щоб нову людину по-новому формувати. При цьому він був твердо переконаним, що методологічні знання з педагогіки – це не догма, не правила на всі випадки життя, вони наповнюються і розвиваються [12].

Педагогічному методу А. С. Макаренка абсолютно притаманна розгорнута діяльність проектування, що знаходить своє вираження в системі «перспективних ліній», ідеї «завтрашньої радості», постановки соціально і особистісно значущих цілей. Макаренківська творчість – це розробка евристичних ідей у сфері технології соціально-педагогічного прогнозування, функціонування і правління, перевірки та впровадження соціальних проектів [там само].

Важливо згадати інноваційні пошуки видатного українського педагога Василя Олександровича Сухомлинського (1918 – 1970), який окреслив різні шляхи саморозвитку особистості і ґрунтовно розкрив вплив творчої діяльності на особистість дитини, яка формується.

Як по-сучасному звучать слова В. О. Сухомлинського про те, що «... у світлі нових завдань, поставлених перед школою, по-новому треба підходити до питання про інтелектуальний розвиток людини». Якщо діти рідко залучаються до творчої роботи, часто позбавляються можливості самостійно вирішувати завдання, доступні для їхнього розуміння; одержують знання у готовому вигляді, запам'ятовують їх і механічно відтворюють, то у такому разі їхня думка «дрімає». У подальшому діти стають інтелектуально пасивними, відчують труднощі у навчанні [11, 8].

Спадщину великого педагога пронизує ідея проектування людини. Для того, щоб педагогіка виконувала таку функцію, вона має спиратися на психологічні знання, відійти від емпіричних узагальнень, у досягненні цілей навчання й

виховання використовувати цілепокладання, моделювання, технологію активного перетворення педагогічної дійсності.

В. О. Сухомлинський зробив неабиякий внесок у навчально-виховний процес школи. Одним із найвідоміших його нововведень є знаменита «Школа радості під блакитним небом», яка переконує в тому, що найголовнішим у вчительській діяльності є знання про дитину. Знання дитини сприяє її розумінню [19, 203].

Для В. О. Сухомлинського «...кожна дитина – це своєрідний світ думок, поглядів, почуттів, переживань, інтересів, радості і тривоги, горя, турбот» [18, 38]. Він не лише створив, а й реалізував у Павлівській середній школі на Кіровоградщині цілісну систему гуманістичного виховання особистості. У творчій співпраці з учителями розробив «300 уроків мислення серед природи», що новаторськи збагатило теорію і практику початкового навчання.

Ідеї Василя Олександровича знайшли втілення у досвіді багатьох педагогів-новаторів (Ш. О. Амонашвілі, М. П. Гузика, О. А. Захаренка, В. Ф. Шаталова та ін.).

Серед психолого-педагогічних інновацій, що здійснюються на сучасному етапі розвитку у вітчизняній освіті, виділяються наступні технології: розвивального навчання (Д. Б. Ельконін, В. В. Давидов, В. Ф. Паламарчук); особистісно орієнтованого навчання (С. І. Подмазін, О. Я. Савченко); особистісно зорієнтованого виховання (І. А. Бех); фізичного виховання дітей (М. М. Єфименко); колективного навчання (Л. П. Кочина, Н. М. Бібік); модульно-розвивального навчання (А. В. Фурман); психологічного управління (Л. М. Карамушка, Н. Л. Коломінський); адаптивного управління (Г. В. Єльнікова).

Проведений аналіз наукових джерел показав, що елементи інноваційної педагогіки мають місце в теорії і практиці видатних педагогів світу. Гуманізація освіти і педагогічної діяльності складає важливе підґрунття інноваційної педагогіки. Осмислення інноваційного педагогічного доробку, накопиченого людством протягом століть, дає можливість об'єктивно оцінити педагогічні явища сьогодення і на цій основі прогнозувати подальший розвиток інноваційної діяльності в освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України : Підручник / Л. В. Артемова. – К. : Либідь, 2006. – 424 с.
2. Белкіна Н. І. С. Русова про впровадження ідей експериментальної педагогіки в систему освіти / Н. І. Белкіна // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя Психолого-педагогічні науки – 2011. – № 9. – С. 187–189.
3. Волкова Н. П. Педагогіка : посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. П. Волкова. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
4. Делия В. П. Формирование и развитие инновационной образовательной среды гуманитарного вуза : Научное издание / В. П. Делия. – М. : ООО «ДЕ-ПО», 2008. – 484 с.
5. Дічек Н. П. Поняттєво-термінологічні особливості вивчення педагогічного новаторста / Н.П. Дічек // Освітологія: науково-методичний щорічник, польсько-українське / українсько-польське видання // За ред.: Віктора Огнев'юка, Тадеуша Левовицького, Світлани Сисоєвої. – К.: ВП «Едельвейс». – 2012. – Випуск I. – С. 62-68.
6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / И. Ф. Исаев. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 208 с.
8. Історія педагогіки : курс лекцій : Навчальний посібник / К., 2004.– 171 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-book-69.html/> – Назва з екрана.
9. Корж-Усенко Л. В. Історія педагогіки України : Традиції та інноваційні тенденції / Л. В. Корж-Усенко, Д. В. Мартиненко // Інновації у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя : методологічні, змістові та методичні засади : [монографія] / [за ред. проф. А. А. Сбруєвої]. – Суми : Видавництво «МакДен», 2011. – 432 с.
10. Левківський М. В. Історія педагогіки : Навч.-метод. посібник. Вид. 3-є, доп. Навч. пос. / М. В. Левківський. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 190 с.
11. Ніколаєва І. А. Технологія формування педагогічних знань : монографія / І. А. Ніколаєва. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2011. – 308 с.
12. Окса Н. Н. Инновационный подход А. С. Макаренко к исследованию педагогических явлений [Электронный ресурс] / Н. Н. Окса. – Режим доступа : <http://antonmakarenko.narod.ru/Poltava2002/materi/oksa.htm>
13. Орехова Л. І. Педагогічна спадщина Бориса Грінченка в сучасній системі підготовки фахівців педагогічного профілю / Л. І. Орехова // Міжвузівський збірник «Комп'ютерно-інтегровані технології : освіта, наука, виробництво» Луцьк, 2011. – Випуск № 5 – С. 216–221.
14. Пирогов Н.И. Избранные педагогические сочинения / Сост. А. Н. Алексюк, Г. Г. Савенок. – М. : Педагогика, 1985. – 496 с.
15. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Т. І. Поніманська. – К : Академвидав, 2006. – 455 с.
16. Проблеми дидактики в педагогічній спадщині С. Русової [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://librar.org.ua/sections_load.php?s=culture_science_education&id=5231&start=4 – Назва з екрана.
17. Русова С. Нова школа соціального виховання / С. Русова // Русова Софія. Вибрані педагогічні твори : у 2 кн. / за ред. Є.І. Коваленко. – К. : Либідь, 1997. – Кн. 2. – 1997. – С. 16–104.
18. Сухомлинский В. А. Избранные произведения в пяти томах / В. А. Сухомлинский. – Т.4 / В. А. Сухомлинский. – Киев : Радянська школа, 1980.– 669 с.
19. Сухомлинський В. О. Казки Школи під Голубим Небом : Казки, притчі, оповідання. / Упоряд. О. В. Сухомлинська ; К. : Рад. школа. – 1991. – 191 с.

20. Ткаченко Лідія. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди у контексті науково-педагогічної думки [Електронний ресурс] / Лідія Ткаченко. – Режим доступу : – http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/23/visnuk_29.pdf – Назва з екрана.
21. Ушинский К. Д. Предисловие к 1-му изданию «Детского мира» / К. Д. Ушинский // Ушинский Константин Дмитриевич. Полн. собр. соч. : В 11 т. – М – Л. : Изд-во АПН РСФСР, 1949.– Т.5. – 591 с.

Рецензент

Мачинська Н.І. – д. пед. н., доцент.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2014

ИСТОРИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОБРАЗОВАНИИ

Козак Людмила Васильевна

кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник НИЛ освитологии
Киевский университет имени Бориса Гринченко, г. Киев
l.kozak@kubg.edu.ua

Аннотация. В статье рассмотрены историко-педагогические предпосылки возникновения и развития инновационной деятельности в образовании. Осуществлен анализ инновационных историко-педагогических идей, актуальных в современных условиях модернизации отечественного образования.

Ключевые слова: исторический опыт; инновация; новаторство; инновационная деятельность в образовании.

HISTORICAL AND PEDAGOGICAL PREDICTORS OF INNOVATION ACTIVITIES IN EDUCATION

Liudmyla V. Kozak

PhD in pedagogics, senior researcher of Osvitology Lab
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv
l.kozak@kubg.edu.ua

Abstract. The article examines the historical and pedagogical prerequisites of development and innovation in education. The analyses of historical and innovative educational ideas that are relevant in the present conditions modernize our education.

Keywords: historical experience; innovation; innovation; innovation in education.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Artemova, L. V. History of Education of Ukraine: Textbook / L. V. Artemova. – Kyiv: Lybid' 2006. – 424 p. (in Ukrainian).
2. Bielkina, N. I. C. Rusova to introduce the ideas of experimental pedagogy in education / N. I. Bielkina // Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholya Psykholoho-pedahohichni nauky, № 9. – P. 187–189 (in Ukrainian).
3. Volkova, N. P. Pedagogy: A Handbook for university students / N. P. Volkova – Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Akademiia» 2001. – 576 p. (in Ukrainian).
4. Delija, V. P. Formation and Development ynnovatsyonnoy obrazovatelnoy environment humanytarnoho high school: Nauchnoe edition / V. P. Delija. Moskva: OOO «DE-PO» », 2008. – 484 p. (in Russian).
5. Dichek, N. P. Conceptual and terminological studying pedagogical features novatorsta / N. P. Dichek // Osvitlohiya: naukovo-metodychnyy shchorichnyk, pol's'ko-ukrayins'ke / ukrayins'ko-pol's'ke vydannya // Za red.: Viktora Ohnev"yuka, Tadeusha Levovyts'koho, Svitlany Sysoyevoyi. – Kyiv: VP «Edelveis», – 2012. – Vypusk I., P. 62-68 (in Ukrainian).
6. Encyclopedia of Education / Akad. ped. nauk Ukrayiny ; holovnyy red. V. H. Kremen'. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 p. (in Ukrainian).
7. Isaev, I. F. Vocational and pedahohycheskaya Culture Lecturer: Textbook. posoby for students. High society. Textbook. Routine / I. F. Isaev. Moskva: Izdatel'skiy centr «Akademiya», 2002. – 208 p. (in Ukrainian).
8. History of Education: Lectures: Tutorial. / K., 2004. – 171 p. [Electronic resource]. Retrieved from: <http://www.info-library.com.ua/books-book-69.html/> – Name of the screen.
9. Korzh-Usenko, L. V. Ukraine History of Education: Tradition and Innovation Trends / L. V. Korzh-Usenko, D. V. Martynenko // Innovatsiyi u profesiyno-pedahohichniy pidhotovtsi maybutn'oho vchytelya : metodolohichni, zmistovi ta metodychni zasady : [monohrafiya] / [za red. prof. A. A. Sbruyevoyi]. – Sumy : Vydavnytstvo «MakDen», 2011. – 432 p. (in Ukrainian).
10. Levkivskiy, M. V. History of Education: Teach method. guide. Vyd. 3-e, dop. Navch. pos. / M. V. Levkivskyy. – K. : Tsentr uchbovoyi literatury, 2008. – 190 p. (in Ukrainian).
11. Nikolaieva, I. A. Tech formation of pedagogical knowledge: monograph / I. A. Nikolayeva. – Luts'k: PVD «Tverdnyia», 2011. – 308 p. (in Ukrainian).
12. Oksa, N. N. Innovaczionnye Approach Makarenko for Studies Teaching phenomena [Electronic resource]. Retrieved from: <http://antonmakarenko.narod.ru/Poltava2002/materi/oksa.htm>
13. Oriekhova, L. I. Educational Heritage Boris Hrinchenko in the modern system of training specialists pedagogical / L. I. Oryekhova // Mizhvuzivs'kyi zbirnyk «Komp"yuterno-intehrovani tekhnolohiyi : osvita, nauka, vyrobnytstvo» Luts'k, 2011. – Vypusk # 5 – P. 216–221. (in Ukrainian).
14. Pirogov, N.I. Favourites pedahohycheskye Works / Sost. A. N. Aleksyuk, H. H. Savenok. – M. : Pedahohyka, 1985. – 496 p. (in Russian)
15. Ponimans'ka, T. I. Preschool education: teach. manual for students of higher educational institutions / T. I. Ponimans'ka. – K : Akademvydav, 2006. – 455 p. (in Ukrainian).
16. Problems didactics in teaching legacy S. Rusova [Electronic resource]. Retrieved from: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=culture_science_education&id=5231&start=4 – Name of the screen.
17. Rusova, S. New School for Social Education / S. Rusova // Rusova Sofiya. Vybrani pedahohichni tvory : u 2 kn. / za red. Ye.I. Kovalenko. – K. : Lybid', 1997. – Kn. 2. – 1997. – P. 16–104. (in Ukrainian).
18. Sukhomlinskiy, V. A. Favourites Works in five volumes / V. A. Sukhomlyns'kyi. – T.4 / V. A. Sukhomlyns'kyi. – Kyev : Radyans'ka shkola, 1980.– 669 p. (in Russian).
19. Sukhomlynskyi, V. O. Tales Schools dove under heaven: Fairy tales, parables, stories / Uporyad. O. V. Sukhomlyns'ka ; K. : Rad. shkola. – 1991. – 191 p. (in Ukrainian).

20. Tkachenko, Lidiia. Teaching ideas G.S. Skovoroda in the context of scientific and pedagogical ideas [Electronic resource]. Retrieved from: – http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/23/visnuk_29.pdf – Name of the screen.
21. Ushinskiy, K. D. Foreword for the 1st edition "childish world" / K. D. Ushynskyy // Ushynskyy Konstantyn Dmytryevych. Poln. sobr. soch. : V 11 t. – M – L. : Yzd-vo APN RSFSR, 1949.– T.5. – 591 s. (in Ukrainian).